ר' יהודה בן בתירא אומר כותח וכל מיני כותח אסור למכור שלשים יום קודם לפסח:

ומותר בהנאה: פשיטא? לא צריכא שחרכו קודם זמנו וקמ"ל כדרבא (א) דאמר רבא חרכו קודם זמנו מותר בהנאה אפילו לאחר זמנו: עבר זמנו אסור בהנאתו: פשיטא? לא צריכא לשעות דרבנן *דאמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף א"ר יוחנן המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדניתא אין חוששין לקדושין: ולא יסיק בו תנור וכירים: פשיטא? לא צריכא (ב) לר' יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר ר' יהודה מצותו בשריפה, בהדי דקא שריף ליה °ליתהני מיניה, קמ"ל: אמר חזקיה מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה? שנאמר °לא יֵאָכֵל חמץ לא יהא בו היתר אכילה. טעמא דכתב רחמנא לא יֵאָכֵל חמץ הא לא כתב לא יאכל הוה אמינא איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע, ופליגא דר' אבהו *דא"ר אבהו כל מקום שנאמר לא יאכל, לא תאכל, לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה (*משמע) עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבילה *דתניא °לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי וגו' אין לי אלא לגר בנתינה, ולנכרי במכירה, לגר במכירה מנין? ת"ל לגר אשר בשעריך תתננה או מכור לנכרי. בנתינה לנכרי מנין? תלמוד לומר תתננה ואכלה או מכור לנכרי. נמצאת אומר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה דברי ר' מאיר *ר' יהודה אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולנכרי במכירה. מאי טעמא דרבי יהודה? אי סלקא דעתך כדאמר ר' מאיר ליכתוב רחמנא לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ומכור "או" למה לי, שמע מינה לדברים ככתבן, ור' מאיר "או" להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי. ורבי יהודה הא לא *צריך קרא כיון דגר אתה מצווה להחיותו ונכרי אי אתה מצווה להחיותו לא צריך קרא, סברא הוא. בשלמא לר' מאיר דאמר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה מדאיצטריך קרא למישרא נבילה בהנאה, הא כל איסורין שבתורה אסורין בין באכילה בין בהנאה, אלא לרבי יהודה דאמר לדברים ככתבן הוא דאתא הא כל איסורים שבתורה מנא ליה דאסורין בהנאה? נפקא ליה °מלכלב תשליכון אותו

אותו

תורה אור

שמות יג

דברים יד

שמות כב

רש"י

ר' יהודה אומר כותח. נותנין בו פירורי לחם ואסור משום חמץ: שלשים יום. דס"ל כב"ש וזה אינו נאכל מהר שאין אוכלין אותו אלא מטבילין בו והני שלשים יום משעה שחל עליו חובת ביעור משואלין בהלכות הפסח: ומותר בהנאתו. קס"ד אשעה שמותר לאכול קאי: פשיטא. דהא אמרת מאכיל ומוכר היינו הנאה: לא צריכא כו'. והאי מותר אלאחר זמן קאי וכגון שחרכו באור יפה קודם זמנו שבטל טעמו ומראיתו: עבר (ג) זמנו אסור בהנאה לשעות דרבנן ה"ג ולא גרסי' פשיטא דהא אפי' בפסח איצטריך לאשמעי' דהא איכא רבי יוסי הגלילי דשרי בהנאה כל שבעה לקמן: לשעות דרבנן. כלומר האי "זמנו" זמן אכילתו משמע ואפילו שעה ששית שאין איסורו אלא מדרבנן הוי אסור אף בהנאה: משש שעות. על כרחך מתחלת שש משמע דאי לאחר שש דאסור מדאורייתא מאי אתא לאשמעינן פשיטא דאין מקדשין באיסורי הנאה: חיטי קורדניתא. קשות הן ואפ"ה אם באו לחשש חמץ כגון שנפלו עליהן מים, אסור: פשיטא. דהא אמרת אסור בהנאתו: לא יאכל. מדקרינא לא *יאכל משמע לא יהא בו היתר המביא לידי שום אכילה וסתם הנאות לידי אכילה הם באות שלוקח בדמים דבר מאכל: עד שיפרוט לך הכתוב בו. היתר הנאה כדרך שפרט לך בנבלה שלא היה כתוב בה אלא לא תאכלו והוצרך להתירה בהנאה כדכתיב או מכור לנכרי לגר בנתינה לנכרי במכירה לא גרסינן אלא ה"ג כדרך שפרט לך בנבלה דתניא וכו': ת"ל לגר תתננה ואכלה או מכור. דרוש ליה אגר וכן גבי לנכרי נמי דרוש תתננה ואכלה או מכור לנכרי: דברים ככתבן. כך מצותה לא יתננה לנכרי ולא ימכרנה לגר: או. לשון חילוק ואי כר' מאיר קאמר קרא דתרוייהו אגר ותרוייהו אנכרי, לא נכתוב "או": להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי. אם יש גר ליתנה לו, נתינתו קודמת למכירתה לנכרי והאי "גר" בגר תושב קאמר שקיבל עליו שלא לעבוד עכו"ם ואוכל נבלות: גר אתה מצווה להחיותו. דכתיב (ויקרא כה) גר ותושב וחי עמך: סברא היא. מסברא אנו יודעין שנתינה לגר קודמת דחיות הגר מצוה אבל מכירה לנכרי מאי מצוה איכא ואיצטריך קרא לחלק ולאסור: ליתן במתנה לנכרי ולמכור נבלה לגר: בשלמא. לר' אבהו אליבא דר"מ מצי למילף מדאיצטריך קרא למישרי נבלה הא כל איסורין שבתורה דכתיב בהו "לא תאכל" כי הכא, אי לא הדר פריט בהו היתרא אסורין הן באכילה ובהנאה: אלא. לר' אבהו אליבא דרבי יהודה מנא ליה דנפקא האי פרט דנבלה לאו למשרייה בהנאה אתא, דלא איצטריך, אלא להחמיר ולומר דלנכרי במכירה ולגר בנתינה' דאי לא כתביה הוה אמינא כל הנאות מותרות בה: נפקא ליה. לרבי אבהו ואליבא דרבי יהודה מדכתב בטרפה "לא תאכלו" ומיעט בה "לכלב תשליכון אותו":

אותו

תוספות

רבי יהודה אומר כותח וכל מיני כותח. אור"י בשם ר"ת דר"י אתי כב"ה ואסר בכותח משום דשם בעליו עליו ויודעים שהוא כותח של פלוני ויסברו שמכרו בפסח ע"י נכרי אי נמי יסברו שבפסח מכרו ישראל לנכרי ולכן אוסר ר' יהודה למכור כותח לנכרי וא"ש אף לר"ת דמפרש בריש אלו עוברים (לקמן מב.) דמותר להשהות כותח בפסח:

חרכו קודם זמנו מותר בהנאה אף לאחר זמנו. וכגון שנפסל מלאכול לכלב דבענין אחר לא הוי שרי דומיא דפת שעיפשה בפ"ק (דף טו:): עבר זמנו אסור בהנאה פשיטא. רש"י ל"ג פשיטא דהא רבי יוסי הגלילי פליג ושרי חמץ בהנאה כל שבעה ואין לפרש פשיטא דאסור בהנאה מדיוקא דרישא °דדרך התנא בכמה מקומות לכפול את דבריו ועוד דלא משני שפיר ונראה דפריך פשיטא משום דתנא בפ"ק (דף יא:) דשורפין חמץ אלמא אסור בהנאה דלר' יוסי הגלילי א"צ לשורפו אלא ירילנו לפני כלבו או ימכרנו לנכרי:

בהדי דקשריף ליה ליתהני מיניה. משום דלר' יהודה דאמר חמץ בשריפה אפרו מותר דתניא בפ' בתרא דתמורה (ד' לד.*) כל הנשרפין אפרן מותר וקס"ד בהדי דקשריף ליה ליתהני מיניה אבל לרבנן דאין מצותו בשריפה והוי מן הנקברים דאמרינן בפרק בתרא דתמורה אפרן אסור ופשיטא לדידהו דבהדי דקשריף ליה אסור ליהנות ממנו:

כל מקום שנאמר לא יאכל. וא"ת יהא נהנה מחמץ בפסח בכרת דהא כתיב כי כל אוכל חמץ ונכרתה וכי תימא אין הכי נמי א"כ לקמן (דף כג:) דבעי מאי איכא בין חזקיה לר' אבהו לימא דאיכא בינייהו הא ואור"י דלא יאכל ולא תאכל ילפינן מלא תאכלו אבל כי כל אוכל לא ילפינן מלא תאכלו:

ליכתוב רחמנא תתננה ואכלה ומכור. משמע דאי הוי כתב הכי לא הוה דרשינן אלא כר"מ וכן באיזהו נשך (ב"מ סא.) גבי נשך ותרבית והא דאמרי' בקדושין (ד' לב:) ורבנן אי ס"ד כרבי יוסי הגלילי ליכתוב רחמנא מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן היינו משום דלשון והדרת לא שייך אמפני ולשון פני לא שייך אתקום והנך קראי דאין להן הכרעה שאת ארור מחר משוקדים וקם (יומא ד' נב.) אין ענינם לכאן דהתם מצי קאי אדלעיל או אלתחת אבל הכא תרווייהו לא מצי קיימי אגר לחודיה או אנכרי לחודיה ובפ"ב דזבחים (ד' כד.) פליגי תנאי גבי ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן איכא דמוקי אצבעו אלקיחה ולא אנתינה משום דפשטיה דקרא קאי אלקיחה דלפניו ואיכא דמוקי לה אנתינה דלאחריו ולא אלקיחה משום דמשכחת בדוכתא אחרינא ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך דקאי אצבע אנתינה ואיכא דמוקי לה אתרווייהו משום דמשמע ליה אלקיחה כפשטא דקרא ואנתינה נמי כהמוכח בקרא אחרינא*):

בשלמא לרבי מאיר. תימה לר"מ נמי יקשה דהא איצטריך לאקדומי נתינה דגר ותי' ר"י דודאי אי לא הוה כתב קרא כל עיקר הוה ידעינן מסברא לאקדומי אבל השתא דכתב נתינה תתננה ואכלה ומכור אי לא הוה כתב או ה"א דאתא למידרש שאין צריך להקדים וצריך ליכתב נמי גר ונכרי דאי לא הוה כתב אלא גר הוה אמינא דאתא למעוטי נתינה דנכרי ואי הוה כתוב נכרי לחודיה הוה אמינא דאתא למעוטי מכירה דגר:

*) [וע"ע תוס' יומא לא: נב: ב"מ סא. ע"ז כ. חולין קיד:]

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ג שם הלכה יא סמג שם טוש"ע או"ח סי' תמה ס"ב וסי' תמב סעיף ט :

ד ב מיי' פ"ח שם הל' ט סמג שם טוש"ע א"ח סי' תמג סעיף א :

ה ג מיי' שם הלכה ג :

ו ד מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' טו סמג לאוין קלט :

ז ה מיי' פ"י מהל' ע"ז הלכה ד :

[ולקמן כז:]

קדושין נו:[ע"ש]ב"ק מא. [ע"ש] חולין קיד:[ע"ש]

[*צ"ל במשמע וכן איתא בב"ק מא.]

נושא/מבנה (דז כב:)

דעות - מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה

*סימנו כנקודה ... ר' אבהו אליבא דר"מ ור' יהודה

רבינו חננאל

בן בתירא אומר כותח וכל מיני כותח אסור למכור שלשים יום קודם לפסח : והלכתא כסתמא דמתני' ואם חרכו לפני זמנו מותר בהנאתו אפי' לאחר זמן איסורו: עבר זמנו אסור בהנאתו אוקימנא בזמן איסורו משש שעות ולמעלה. תנן סתמא כרב המקדש משש שעות ולמעלה [בחיטין שנתן בהן מים] אפילו בחיטי קרדניתא שהן חוקות ולא מחמעי היא אין חוששין לקדושין : אמר חזקיה מנין לחמץ שאסור בהנאה שנאמר לא יאכל חמץ לא יהא בו היתר אכילה ומתוך דבריו שמענו דכל איסורא דלא כתיב בהו לא יאכל מותרים בהנאה ופליגא דר' אבהו דאמר כל היכא דכתיב לא יאכל לא תאכל לא תאכלו אסור בין באכילה בין בהנאה עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט בנבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ואיתמר הכי ר' מאיר אומר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה ר' יהודה אומר דברים ככתבן כלומר כדכתיב קרא לגר במתנה ולנכרי במכירה ואמרינן לר' מאיר דאמר הנכרי והגר דינם אחד הוא התורה התירה לך אמרי' מדאצטריך קרא למישרא נבלה בהנאה מכלל דשאר איסורין שבתורה אסורין אפילו בהנאה אלא לר' יהודה דאמר דברים ככתבן כלומר לא איצטריך קרא [אלא] למיסר מתנה דנכרי ומכירה [דגר] ולגופיה הוא דאתי שאר אסורין שבתורה מנא ליה דאסירי בהנאה ואמרינן מהאי קרא נפקא ליה ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו ודייקינן אותו אתה משליך לכלב פי' זה מותר לך בהנאה שהרי אתה

תת נושא

1) מח' ר"מ ור' יהודה בדרשת הפסוק של נבלה לגר

2) מנין שהא דכתיב לא תאכל ה"נו גם כן איסור הנאה לר' אבהו אליבא:

א-דר"מ

ב-דר' יהודה

שמות כב:ל

ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו

מסורת הש"ס

לעיל ז.

ע"ז כ.

שם[לקמן כג:]

[ועי' תוס' שבועות כג: ד"ה איבעית אימא]

הגהות הב"ח

(א) גמ' כדרבא דאמר רבא חרכו קודם זמנו : (ב) שם לא צריכא אלא לר' יהודה : (ג) רש"י ד"ה ה"ג עבר זמנו וכו' דרבנן ולא גרסינן כצ"ל :

גליון הש"ס

גמ' ליתהני מיניה קמ"ל. עי' לעיל דף ה' ע"א תד"ה ולומר : תוס' עבר זמנו וכו' דדרך התנא. עי' ערובין ל' ע"ב תד"ה וליפרוק עליה . ועיין לקמן ל"ה ע"ב ול"ע :